

***«Konsultatīvi zinātniskais atbalsts
Latvijas meža nozares interešu
pamatojumam Eiropas Savienības
bioloģiskās daudzveidības stratēģijas
2030 ieviešanai un Eiropas Savienības
meža stratēģijas 2030 ieviešanai»
(Nr. 23-00-SOMF01-000004)***

J.Donis

LVMI “Silava”

Silava 2024.01.12.

- 2019. gada 11. decembrī Eiropas komisija (EK) nāca klajā ar paziņojumu “Eiropas zaļā vienošanās” jeb “Eiropas zaļais kurss” (“European green deal”). Balstoties uz to, 2020. g. 20. maijā EK nāca klajā ar paziņojumu par “ES biodaudzveidības stratēģiju 2030. gadam”.
 - “Jaunā ES mežu stratēģiju 2030. gadam”.

Pētījuma mērķi un uzdevumi

- Pētījuma virsmērķis ir sniegt uz datiem balstītu zinātnisku novērtējumu un konsultācijas Zemkopības ministrijai par Eiropas Komisijas (EK) izstrādātiem dokumentu projektiem, kas skar meža nozari un ir sagatavoti Eiropas Savienības bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 2030 ieviešanai un Eiropas Savienības meža stratēģijas 2030 ieviešanai.

Pētījuma uzdevumi (1)

- Zemkopības ministrija ir izvirzījusi zemāk norādītos darba uzdevumus:
 1. Izvērtēt Eiropas Komisijas izstrādātajos dokumentu projektos, kas skar meža nozari un ir sagatavoti Eiropas Savienības bioloģiskās daudzveidības stratēģijas 2030 ieviešanai un Eiropas Savienības meža stratēģijas 2030 ieviešanai, ietvertos meža kritērijus un datu ieguves iespējas, īpašu uzmanību vēršot

Dabas atjaunošanas regulas projektam,

priekšlikumā par ES meža monitoringu un stratēģiskiem plāniem,

kā arī Taksonomijas regulējuma projektam par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

- Eksosistēmu atjaunošanu vai virzība uz «labvēlīgu stāvokli» (uzskaitīti ES nozīmes dzīvotnes)
- Ekosistēmu «atkalizveidošana»
- ES nozīmes sugu dzīvotņu atjaunošana.
- Urbāno ekosistēmu atjaunošana (bāzes stāvoklis 2021.g.)
- Nacionālo atjaunošanas plānu sagatavošana (stāvoklis pirms vismaz 70 gadiem)

- Dalībvalstis panāk, ka valsts līmenī katrs no tālāk minētajiem meža ekosistēmu indikatoriem, kas konkretizēti **VI pielikumā**, uzrāda augšupēju tendenci, ko mēra laikā no šīs regulas spēkā stāšanās dienas līdz **2030. gada 31. decembrim** un pēc tam reizi trīs gados, līdz ir sasniegts apmierinošs līmenis, kāds noteikts saskaņā ar 11. panta 3. punktu:
 - (a) stāvoša atmirusī koksne;
 - (b) guloša atmirusī koksne;
 - (c) nevienmērīgas vecumstruktūras mežu īpatsvars;
 - (d) meža savienotība;
 - (e) parasto meža putnu populāciju indekss;
 - (f) organiskā oglekļa uzkrājums

Apmierinošu indikatoru līmeni nosaka dalībvalstis līdz 2030.g.

Taksanomijas regulējums

- Informācijas pieejamības nodrošinājuma rīks, kas lielajiem uzņēmumiem aprakstāmi, lai norādītu, cik lielā mērā to veiktās saimnieciskās darbības atbilst Taksanomijas regulējuma noteiktajiem pārbaudes kritērijiem.

Taksanomijas regulējums

- Informācijas pieejamības nodrošinājuma rīks, kas lielajiem uzņēmumiem aprakstāmi, lai norādītu, cik lielā mērā to veiktās saimnieciskās darbības atbilst Taksanomijas regulējuma noteiktajiem pārbaudes kritērijiem.
- PLATFORM ON SUSTAINABLE FINANCE: TECHNICAL WORKING GROUP Supplementary: Methodology and Technical Screening Criteria October 2022
- (mežsaimniecība bioloģiskajai daudzveidībai)

- Paredz 3 dažādus apsaimniekošanas modeļus
 - FMA 1: Close to nature (Dabai tuva):
 - FMA 2: Intensive, even-aged mixed native species (Invensīva, vienvecuma jauktu, vietējo sugu)
 - FMA 3: Intensive even-aged monocultures (Intensīvas vienvecuma tīraudzes)
- Set aside FMA1 – 10%, FMA2 - 20%, FMA3 - 30-50% no meža apsaimniekošanas vienības (Forest management unit)
- Atvērumi 0.2 ha (FMA1),
- saglabāt 30 pieaugušus kokus uz ha vai 10% (FMA1,FMA2)
- 1 ha lapu koku vai jauktos mežos, 3 skuju koku mežos (FMA2)
- Vismaz 100m mežs[~/- 20% no šī sliekšņa] tiek saglabāts starp cirsto platību malām, un saglabājot šo platību necirstu vismaz nākošos 40 gadus.(FMA1;FMA2)
- Vispārējais apsaimniekošanas režīms garantē atmirušās koksnes akumulāciju vismaz t 30 m³ ha⁻¹ atmirušās koksnes (stāvoša vai guļoša vismaz 12 cm caurmērā) lapu koku un jauktos mežos un vismaz 20 m³ ha⁻¹ skuju koku mežos pēc iespējas lielāku dimensiju un dažādās sadalīšanās pakāpēs.
- Nav pieļaujam jaunu meliorācijas sistēmu izveide vai esošo efektivitātes uzlabošana.
- Augsnes erozijas mazināšana pasākumi nogāzēs atkarībā no to slīpuma un FMA tipa.

Pētījuma uzdevumi (2)

- Zemkopības ministrija ir izvirzījusi zemāk norādītos darba uzdevumus:
2. Sniegt uz datiem balstītu zinātnisku novērtējumu un konsultācijas Zemkopības ministrijai par dokumentos ietverto mērķu sasniegšanas iespējamību un ietekmi uz meža augšanu, meža apsaimniekošanu un meža resursu pieejamību Latvijā. Tostarp veikt citu valstu priekšlikumu analīzi.

Analizēti atmirušās koksnes daudzums MSI datos. Salīdzinot laukumus, kuros mežsaimnieciskā darbība ir būtiski ierobežota un laukumos, kuros atļauta / veikta koku ciršana.

Vidēji $20,57 \pm 0,86 \text{ m}^3\text{ha}^{-1}$ $35 \text{ m}^3 \text{ ha}^{-1} \rightarrow 18 \text{ m}^3\text{ha}^{-1}$

Veikta telpiskās struktūras analīze meža biotopiem, kuru platība ir lielāka par 4 ha un kuros nav reģistrēta saimnieciskā darbība. (analizēti 1000 nogabali)

Visos Biotopu veidos dominē lieli atvērumi, (bet ar kokiem tajos) ,atvērumi ir izvietoti agregēti (grupās).

kods	Nosaukums	N objekti	vidējais Lambda	Max Lambda	vidējais atvērums ha-1	Klarka-Evansa agregācijas indekss R
2180	Mežainās piejūras kāpas	248	1.29	1.35	46.91	0.75
9010*	Veci vai dabiski boreālie meži	309	1.30	1.35	37.07	0.84
9020*	Veci jaukti platlapju meži	103	1.30	1.35	27.14	0.82
9050	Lakstaugiem bagāti egļu meži	79	1.30	1.33	31.15	0.83
9080*	Staignāju meži	127	1.30	1.35	34.24	0.79
9160	Ozolu meži (ozolu, liepu un skābaržu meži)	24	1.30	1.35	25.81	0.81
9180*	Nogāžu un gravu meži	40	1.29	1.32	25.52	0.67
91D0*	Purvainie meži	146	1.30	1.36	34.41	0.79
91E0*	Aluviāli meži (aluviāli krastmalu un palieņu meži)	60	1.30	1.34	31.74	0.77
		1136	1.30	1.36	36.32	0.80

par dokumentos ietverto mērķu sasniegšanas iespējamību un ietekmi uz meža augšanu, meža apsaimniekošanu un meža resursu pieejamību Latvijā

Detāla ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijā iekļauto mērķu ietekme uz meža nozari analizēta cita pētījuma (G.Šņepsts, 2022 “ Klimata scenāriju sociālekonomiskās ietekmes aprēķini” ietvarā, kurā cita starpā salīdzināti 7 dažādi scenāriji.

2022.g. pētījumā papildus augstāk minētajiem scenārijiem analizēts arī scenārijs, kurā paredz zaļās vienošanās ar 50% aizsargājamo mežu platību (ZV50), kurš salīdzināts ar ikdienišķo scenāriju (IKD) un scenāriju, kurā paredz Zaļās vienošanās ietvarā 30% mežu aizsardzību (ZV30).

Izvērtēt ES Bioloģiskās daudzveidības stratēģijā iekļauto mērķu ietekmi uz meža nozari, pamatojoties uz statistiskās meža inventarizācijas datiem

Mežsaimniecības darbu veids	Rādītājs	IKD	ZV30	ZV50
Augsnes gatavošana	cilv. mēn	85	85	70
	izmaiņas pret IKD, %	0.0	-0.6	-17.7
Meža stādīšana	cilv. mēn	960	955	789
	izmaiņas pret IKD, %	0.0	-0.5	-17.8
Agrotehniskā kopšana	cilv. mēn	1951	1935	1644
	izmaiņas pret IKD, %	0.0	-0.8	-15.7
Jaunaudžu aizsardzība	cilv. mēn	555	544	447
	izmaiņas pret IKD, %	0.0	-2.1	-19.5
Jaunaudžu kopšana	cilv. mēn	1332	1256	1145
	izmaiņas pret IKD, %	0.0	-5.7	-14.1
KKC GC zāģēšana	cilv. mēn	15693	15961	16233
	izmaiņas pret IKD, %	0.0	1.7	3.4
KKC GC pievešana	cilv. mēn	7501	7562	7248
	izmaiņas pret IKD, %	0.0	0.8	-3.4
KKC GC pamezs	cilv. mēn	8277	8643	3143
	izmaiņas pret IKD, %	0.0	4.4	-62.0
Kopā meža atjaunošanā un sākotnējā kopšanā	cilv. mēn	4883	4775	4095
	izmaiņas pret IKD, %	0.0	-2.2	-16.1
Kopā starpcirtēs un galvenajā cirtē	cilv. mēn	31471	32166	26624
	izmaiņas pret IKD, %	0.0	2.2	-15.4
Kopā	cilv. mēn	36354	36941	30719
	izmaiņas pret IKD, %	0.0	1.6	-15.5

Iepriekšējos pētījumos metodiski bija uzstādījums saglabāt galvenajā cirtē nocērtamo apjomu esošajā līmenī. Tas nozīmē, ka nocirstais koksnes apjoms (koksnes pieejamība) visos scenārijos ir līdzīgs. No salīdzinātajiem 3 scenārijiem vislielākā ietekme uz nodarbinātību mežsaimniecībā ir scenārijam ZV50, kā rezultātā nodarbinātība mežsaimniecībā varētu samazināties par 15 procentiem.

Pētījuma uzdevumi (3)

- Zemkopības ministrija ir izvirzījusi zemāk norādītos darba uzdevumus:

3. Iepazīties ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā par ar atmežošanu un mežu degradāciju saistītu preču un produktu pieejamību Savienības tirgū, kā arī eksportu no Savienības un ar ko atceļ Regulu (ES) Nr. 995/2010 ietvertām definīcijām - “atmežošana”, “meža degradācija” un “dabiski atjaunojošies meži”, salīdzināt datu ieguves iespējas, izmantojot esošās statistiskās meža monitoringa metodes un Latvijas normatīvajos aktos noteiktās definīcijas, kā arī izvērtēt iespēju informācijas ieguvē un pārbaūžu veikšanā izmantot attālās izpētes metodes.

«atmežošana» tiek attiecināta tikai maiņai uz lauksaimniecības zemi

«meža degradācija» tiek saistīta «mežizstrādes darbību, kas nav ilgtspējīga»

Atskaites punkts. 2020. gada 31. decembris.

Ir izveidota karte atbilstoši stāvoklim 2021. g. vasarā.

MSI dati ir izmantojami attālās novērošanas sistēmu apmācībai, lai izmantotu COPENICUS Sentinel 2 attēlus, novērtējumam Latvijā, pārbaūžu veikšanai Latvijā.

Pētījuma uzdevumi (4)

- Zemkopības ministrija ir izvirzījusi zemāk norādītos darba uzdevumus:
4. Iesaistīties EK apakšgrupas darbā par meža monitoringu un meža stratēģiskiem plāniem un sniegt priekšlikumus par tajā apspriestajiem jautājumiem.

Dalība darba EK grupu sanāksmēs

Aptaujas veidlapas attiecībā par plānotajiem indikatoriem un informācijas pieejamību Latvijā

Dalība EK sagatavotās regulas par meža monitoringu un stratēģiskajiem plāniem komentēšanā un Latvijas viedokļa sagatavošanā.

.

Paldies!